

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять і самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету історії та філософії

ОДЕСА
ОНУ
2025

**УДК 316.6(072)
С692**

Укладач:

Л. В. Полещук, доктор філософії з психології, доцент кафедри соціальної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

О. І. Кононенко, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

М. К. Кременчуцька, кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри диференціальної і спеціальної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою факультету психології та соціальної роботи
ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 5 від 19 березня 2025 р.*

С692 **Соціальна психологія** [Електронний ресурс] : електрон. метод. рек. до практ. занять і самост. роботи для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти ф-ту історії та філософії / уклад. Л. В. Полещук. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. – 43 с. – 0,8 МБ.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету історії та філософії для опанування матеріалу при підготовці до практичних занять, оформленні робіт при самостійному виконанні завдань.

УДК 316.6(072)

ЗМІСТ

Загальні відомості	4
Зміст навчальної дисципліни	6
Методичні рекомендації здобувачам з вивчення курсу «Соціальна психологія»	14
Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на лекційних заняттях	14
Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на семінарських заняттях	15
Плани семінарських занять	15
Методичні рекомендації здобувачам під час самостійної роботи	35
Методичні вказівки здобувачам до написання рефератів	36
Методичні вказівки здобувачам до написання есе	37
Методичні рекомендації щодо проведення підсумкового контролю дисципліни «Соціальна психологія»	37
Питання для підсумкового контролю	39
Рекомендована література до курсу	41

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Методичні рекомендації з курсу «Соціальна психологія» розроблені на кафедрі соціальної психології ОНУ імені І. І. Мечникова на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень) відповідно до навчального плану для спеціальностей 033 Філософія та 034 Культурологія. Згідно з навчальним планом «Соціальна психологія» є вибірковою дисципліною і її вивчення здійснюється на 2-му курсі навчання здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень).

Актуальність даного курсу

Курс «Соціальна психологія» має особливе значення для студентів філософії та культурології, оскільки він дозволяє глибше зрозуміти соціальні механізми, що формують індивідуальну та колективну свідомість. Філософи завжди цікавилися питаннями людської природи, свідомості та взаємодії між особистістю та суспільством. Соціальна психологія пропонує емпіричні дані та теоретичні моделі, які можуть допомогти студентам аналізувати філософські концепції через призму соціальних процесів. Це знання сприяє розвитку критичного мислення та здатності до рефлексії, що є важливими навичками для філософа.

Крім того, соціальна психологія досліджує вплив культурних контекстів на поведінку людей, що є ключовим аспектом для культурологів. Студенти цієї спеціальності можуть використовувати знання з соціальної психології для аналізу культурних явищ, таких як стереотипи, упередження, групова динаміка та соціальні норми. Розуміння цих аспектів дозволяє краще усвідомлювати, як культура формує індивідуальну ідентичність та соціальні відносини. Це знання може бути корисним не лише в академічній діяльності, але й у практичних аспектах роботи в культурних установах або соціальних проектах.

Отже даний курс сприяє розвитку міждисциплінарного підходу в навчанні. Поєднуючи філософські та культурологічні перспективи з психологічними знаннями, студенти отримують можливість формувати цілісне уявлення про людину в суспільстві. Це дозволяє їм краще розуміти складні соціальні явища, такі як конфлікти, співпраця та зміни в суспільстві. У результаті, студенти стають більш підготовленими до викликів сучасного світу, здатними до аналізу і вирішення соціальних проблем з урахуванням різноманітних факторів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є дослідження взаємодії між особистістю та соціальним середовищем, а також вплив соціальних факторів на поведінку, думки та емоції індивідів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. Дисципліна «Соціальна психологія» відноситься до вибіркових дисциплін підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти (бакалаврський рівень). Дисципліна базується безпосередньо на знаннях та навичках з загальної психології, історії психології, психології особистості та інших.

Мета вивчення курсу: формування у здобувачів знань з основ закономірностей поведінки людей, зумовлених їхньою спільною діяльністю, взаємодією та взаємовпливом один на одного, впливом соціально-психологічних феноменів на характер та результат індивідуальної або групової діяльності.

Завдання курсу: пізнання сутності соціально-психологічних процесів, соціально-психологічних закономірностей взаємодії особистості та соціуму; розуміння особливостей групової діяльності, психологічних особливостей великих соціальних груп та масових явищ; оволодіння навичками налагоджувати взаємодію з різними типами особистостей, ефективно будувати процес комунікації, аналізувати власну діяльність як складову колективної діяльності; розкриття психології груп та групової взаємодії.

В результаті вивчення цієї дисципліни здобувач повинен *знати:*

- предмет, завдання та методи соціальної психології, історію її розвитку та місце в системі наук;
- регулятивні механізми соціальної поведінки;
- механізми міжособистісних стосунків та соціальної перцепції;
- закономірності процесу міжособового спілкування, причини та прояви його порушень;
- стадії й фази соціалізації особистості;
- статусно-рольові характеристики особистості;
- ознаки, характеристики, класифікації та основні підходи до вивчення проблем малих і великих груп;

вміти:

- аналізувати соціально-психологічні проблеми;
- підбирати адекватні способи вирішення соціально-психологічних проблем;
- володіти навичками ефективного спілкування;
- застосовувати знання соціальної психології в особистому житті та професійній діяльності.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Лекційний матеріал

Тема 1. Предмет та завдання соціальної психології

План

1. Вступ до соціальної психології.
2. Основні поняття та категорії.
3. Предмет дослідження соціальної психології.
4. Завдання соціальної психології.
5. Сучасні напрямки досліджень у соціальній психології.

Соціальна психологія як галузь психологічних знань та як навчальна дисципліна. Предмет соціальної психології. Місце соціальної психології в системі наук. Історичний контекст виникнення соціальної психології. Значення соціальної психології в сучасному світі.

Основні поняття соціальної психології. Визначення ключових термінів: особистість, група, соціальна взаємодія, соціальні норми. Різниця між соціальною психологією та іншими галузями психології (клінічною, когнітивною тощо).

Аналіз впливу соціального середовища на індивіда. Дослідження групових процесів і динаміки. Вивчення міжособистісних відносин та комунікації.

Формулювання основних завдань: вивчення соціальних явищ, аналіз поведінки в групах, розробка методів впливу на поведінку. Приклади практичного застосування знань з соціальної психології у різних сферах (освіта, бізнес, медицина).

Огляд актуальних тем і проблем: стереотипи, упередження, соціальна ідентичність. Вплив новітніх технологій і медіа на соціальну поведінку. Принципи (фундаментальні, приватно-наукові) та методи соціальної психології (спостереження, соціально-психологічний експеримент, опитування (бесіда, анкетування, інтерв'ю, невербальна комунікація), соціометрія, контент-аналіз, тести, проєктивні методи, аналіз продуктів діяльності). Поняття «соціальна психіка». Перспективи розвитку соціальної психології в умовах глобалізації та культурних змін.

Тема 2. Виникнення та становлення соціальної психології як науки

План

1. Передумови виникнення соціальної психології.
2. Поява соціальної психології як самостійної науки.
3. Основні ранні соціально-психологічні теорії.
4. Сучасні теоретичні концепції соціальної психології.
5. Сучасні пошуки у соціальній психології.

Вплив давніх філософських вчень (Єгипет, Індія, Китай, Греція) на формування соціально-психологічних концепцій. Розвиток ідей індивідуалізму та соціоцентризму в контексті взаємодії особистості та суспільства. Роль історичних і соціокультурних змін у становленні соціальної психології.

Визначення терміна «психологія народів» (М. Лацарус, Г. Штейнталь) і його значення для розвитку дисципліни. Перші наукові публікації та дослідження, що заклали основи соціальної психології (журнал "Психологія народів і мовознавства", 1859). Внесок ранніх теорій (психологія народів і мас, теорія інстинктів соціальної поведінки В. Мак-Дaugалла).

Огляд теорій Г. Тарда та Г. Лебона про масову поведінку та психологію мас. Вплив ідей науковців на формування основних концепцій у соціальній психології. Порівняння ранніх теорій з сучасними підходами.

Огляд основних напрямків: біхевіоризм, когнітивізм, психоаналіз, інтеракціонізм. Взаємозв'язок між цими концепціями та їх вплив на розвиток соціальної психології. Приклади сучасних досліджень у цих рамках.

Актуальні теми досліджень: вплив технологій, глобалізація, культурна різноманітність. Виклики та проблеми, з якими стикається сучасна соціальна психологія. Перспективи розвитку дисципліни в умовах швидких змін у суспільстві.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА СПІЛКУВАННЯ

Лекційний матеріал

Тема 3. Соціально-психологічний аспект дослідження особистості

План

1. Поняття особистості.
2. Типологія особистості в соціально-психологічній науці.

3. Соціальні інститути та процес соціалізації.
4. Перехідні соціальні типи особистості.
5. Взаємозв'язок соціального і індивідуального в людині.

Визначення терміна «особистість» та його значення у соціальній психології. Співвідношення понять «особистість», «індивід» та «індивідуальність». Роль особистості в соціальному контексті.

Проблема типології особистості: історичний огляд та сучасні підходи. Провідні напрямки, що займаються типологією особистості (психологія народів, мас, інстинктів). Основні теоретичні концепції типології (Е. Шпрангер, К. Хорні, Е. Фромм).

Визначення соціальних інститутів і їх вплив на формування особистості. Стадії процесу соціалізації: від сім'ї до суспільства. Основні теоретичні напрямки дослідження процесу соціалізації особистості.

Визначення та характеристика перехідних соціальних типів. Соціальний тип і його вплив на соціальну зрілість особистості. Приклади перехідних типів у сучасному суспільстві.

Аналіз взаємозв'язку між соціальними умовами та індивідуальними характеристиками. Роль індивідуальності в контексті соціальної психології. Висновки про значення цього взаємозв'язку для розуміння особистості в сучасному світі.

Тема 4. Я-концепція як результат соціальної взаємодії

План

1. Формування Я-концепції: фактори і механізми.
2. Механізми соціальної регуляції поведінки.
3. Ціннісні орієнтації як регулятори поведінки людини.
4. Внутрішньоособистісний конфлікт.
5. Соціально-психологічна природа самооцінювання.

Визначення Я-концепції та її значення в психології. Основні фактори, що впливають на формування Я-концепції: соціальне оточення, культурні норми, особистий досвід. Механізми формування Я-концепції: самоусвідомлення, соціальне порівняння та зворотний зв'язок.

Структура соціальних установок: визначення та компоненти (когнітивний, емоційний, поведінковий). Функції соціальних установок і атитюдів особистості у регуляції поведінки. Взаємозв'язок між Я-концепцією та соціальними установками.

Визначення ціннісних орієнтацій та їх роль у формуванні поведінки. Як цінності впливають на прийняття рішень і поведінкові патерни. Приклади ціннісних орієнтацій у різних культурних контекстах.

Поняття внутрішньоособистісного конфлікту: визначення та причини виникнення. Вплив внутрішньоособистісного конфлікту на Я-концепцію та самооцінювання. Методи подолання внутрішньоособистісних конфліктів.

Визначення самооцінювання та його значення для особистісного розвитку. Особистісний потенціал і самоефективність: як вони пов'язані з Я-концепцією. Роль соціальної взаємодії у формуванні адекватної самооцінки та особистісної ефективності.

Тема 5. Психологія міжособистісних стосунків

План

1. Основні поняття психології міжособистісних стосунків.
2. Теорія Р. Бейлза.
3. Феномен міжособистісних впливів.
4. Типи міжособистісних стосунків.
5. Соціально-психологічні механізми міжособистісного сприймання.

Визначення міжособистісних стосунків та їх значення в соціальній психології. Основні компоненти міжособистісних стосунків: комунікація, взаємодія, емоційний зв'язок. Важливість дослідження міжособистісних стосунків для розуміння соціальної поведінки.

Огляд теорії Р. Бейлза про міжособистісні стосунки. Основні положення теорії: динаміка взаємодії, роль емоцій у формуванні стосунків. Приклади застосування теорії у практиці (конфлікти, співпраця).

Огляд основних феноменів: принцип реципрокності, ефект очевидця, атракція, афіліація. Соціальна фасилітація та когнітивна реінтеграція: їх вплив на поведінку в групі. Конформність: визначення та приклади впливу групи на індивіда.

Класифікація міжособистісних стосунків: дружба, романтичні стосунки, професійні взаємодії. Особливості кожного типу стосунків і їх вплив на особистість. Динаміка зміни міжособистісних стосунків у різних контекстах.

Розгляд механізмів: ідентифікація, емпатія, стереотипізація, рефлексія, каузальна атрибуція. Взаємозв'язок між цими механізмами та формування міжособистісних стосунків. Статус, роль і позиція особистості у соціальній взаємодії: як вони впливають на сприймання та взаємодію з іншими.

Тема 6. Спілкування як соціально-психологічне явище

План

1. Поняття спілкування в соціальній психології.
2. Стили спілкування.
3. Невербальні засоби спілкування.
4. Бар'єри спілкування та техніки ефективного спілкування.
5. Психологічний вплив на особистість та групу у процесі спілкування.

Визначення спілкування та його значення в соціальному контексті. Основні функції спілкування: інформаційна, емоційна, соціальна, регуляторна. Види спілкування: вербальне, невербальне, формальне, неформальне.

Огляд основних стилів спілкування: агресивний, пасивний, асертивний. Вплив стилю спілкування на міжособистісні стосунки. Приклади застосування різних стилів у практиці.

Визначення невербальних засобів спілкування: жести, міміка, постава, інтонація. Основні види невербальної комунікації та їхні відмінні риси. Функції невербальних засобів: підкріплення вербальної інформації, вираження емоцій, регулювання взаємодії.

Основні бар'єри спілкування: фізичні, психологічні, культурні, семантичні. Техніки ефективного спілкування: активне слухання, зворотний зв'язок, уточнення запитів. Рекомендації для подолання бар'єрів у спілкуванні.

Афіліація як потреба в спілкуванні: її роль у формуванні соціальних зв'язків. Інтерактивний параметр спілкування: вплив групової динаміки на індивідуальну поведінку. Психологічний вплив спілкування на самооцінювання та соціальну ідентичність особистості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ОСОБИСТІТЬ У СТРУКТУРІ ГРУПОВИХ ВІДНОСИН

Лекційний матеріал

Тема 7. Особистість у структурі групових відносин

План

1. Статус особистості як показник становища у групі.
2. Соціальний тип особистості.
3. Позиція як інтегральна система вибіркового відносин особистості.
4. Поняття «соціальна роль» та її характеристики.
5. Соціалізація та її сучасні теорії.

Визначення статусу: його роль і значення в межах групи. Види статусів: формальний і неформальний, заданий і досягнутий. Вплив статусу на поведінку особистості та її взаємодію з іншими членами групи.

Визначення соціального типу особистості та його характеристика. Як соціальний тип впливає на міжособистісні стосунки в групі. Приклади соціальних типів у різних контекстах (професійні, культурні).

Визначення позиції в контексті соціальних відносин. Як позиція формує поведінку особистості в групі. Роль позиції у взаємодії з іншими членами групи.

Визначення соціальної ролі: функції та значення в групових відносинах. Види соціальних ролей: основні та вторинні ролі, формальні та неформальні. Головні характеристики соціальної ролі: очікування, норми, обов'язки.

Поняття соціалізації: визначення, форми та механізми. Ресоціалізація: що це таке і коли вона відбувається. Сучасні теорії соціалізації: когнітивістський, ситуаційний, конструктивістський підходи, символічний інтеракціонізм. Види соціалізації: політична, економічна, статево-рольова.

Тема 8. Психологія спільнот та груп

План

1. Соціальна спільність.
2. Соціальна група: ознаки, характеристика, класифікація.
3. Характеристика основних підходів до вивчення проблем малих і великих груп.
4. Динаміка групоутворення та сутнісні ознаки малої соціальної групи.
5. Соціально-психологічний клімат у колективі.
6. Конфлікти та критичні життєві ситуації.

Визначення соціальної спільності та її значення у соціальній психології. Основні характеристики соціальних спільностей: спільні інтереси, цінності, мета. Різниця між соціальною спільністю та соціальною групою.

Визначення соціальної групи та її основні ознаки (розмір, структура, взаємодія). Класифікація соціальних груп: малі та великі групи, формальні та неформальні. Характеристика основних типів соціальних груп (дружні, професійні, сімейні).

Огляд теоретичних підходів до дослідження групової динаміки (психоаналітичний, поведінковий, когнітивний). Порівняння підходів до вивчення малих і великих груп. Приклади досліджень у сфері психології груп.

Етапи формування малих соціальних груп (формування, штурм, нормування, виконання). Сутнісні ознаки малої соціальної групи: близькість

учасників, інтимність взаємин. Структура взаємовідносин у малій соціальній групі: ролі, статуси, норми.

Визначення соціально-психологічного клімату та його вплив на функціонування групи. Теорії референтних груп і їх значення для особистісного розвитку. Конформність: визначення, роль у розвитку особистості й групи; конформізм і нонконформізм.

Поняття «конфлікт»: визначення та типи конфліктів у групах. Критична життєва ситуація: що це таке і як вона впливає на динаміку групи. Поняття «криза» у контексті міжособистісних стосунків і групової динаміки.

Тема 9. Психологія великих груп і масових явищ

План

1. Загальна характеристика міжгрупових відносин.
2. Великі групи: структура та види.
3. Психологічна характеристика натовпу.
4. Психологічні особливості етнічних груп.
5. Психологічні особливості українського національного характеру.
6. Соціально-психологічні аспекти «масової культури».

Визначення міжгрупових відносин та їх значення в соціальній психології.

Основні типи міжгрупових відносин: співпраця, конкуренція, конфлікт. Фактори, що впливають на міжгрупові відносини (соціальні, культурні, економічні).

Визначення великих груп і їх основні характеристики. Класифікація великих груп: соціальні, політичні, професійні, етнічні. Структура великих груп: лідерство, рольові функції, ієрархія.

Визначення натовпу та його психологічні особливості. Динаміка поведінки натовпу: анонімність, емоційність, спонтанність. Теорії натовпу: класичні (Г. Лебон) та сучасні підходи до вивчення масової поведінки.

Визначення етнічних груп та їх роль у формуванні соціальної ідентичності. Психологічні особливості етнічних груп: стереотипи, упередження, культурна ідентичність. Взаємодія між етнічними групами: конфлікти та співпраця.

Основні риси українського національного характеру в контексті психології великих груп. Вплив історичних подій на формування національної ідентичності. Соціально-психологічні аспекти української культури та традицій.

Визначення масової культури та її вплив на суспільство. Психологічні механізми сприйняття масової культури: вплив медіа, реклама, поп-культура.

Критичний аналіз масової культури: позитивні та негативні аспекти для особистості та суспільства.

Тема 10. Лідерство і керівництво у соціальних групах

План

1. Поняття про лідерство і керівництво.
2. «Динаміка лідерства».
3. Способи досягнення лідерського статусу.
4. Відмінності між функціями лідера і керівника за Б. Д. Паригінім.
5. Теорії походження лідерства і керівництва.
6. Стили лідерства і керівництва.

Визначення лідерства та його роль у соціальних групах. Відмінності між лідером і керівником: функції, статус, вплив. Значення лідерства для досягнення групових цілей.

Процес формування лідерства в групі: етапи та фактори. Взаємодія між лідером та членами групи: вплив на мотивацію та продуктивність. Роль неформальних лідерів у динаміці групи.

Методи, які використовують індивіди для здобуття лідерського статусу (авторитет, харизма, експертність). Вплив соціального контексту на формування лідерського статусу. Приклади успішних лідерів та їхні стратегії.

Основні функції лідера: мотивація, підтримка, координація. Основні функції керівника: управління, контроль, організація. Порівняння підходів до управління в контексті лідерства та керівництва.

Особистісна теорія лідерства (теорія рис, теорія великих людей). Ситуаційна теорія лідерства: вплив контексту на стиль управління. Теорія визначальної ролі послідовників та синтетична теорія лідерства.

Огляд основних стилів: авторитарний, демократичний, ліберальний. Вплив стилю на групову динаміку та ефективність роботи. Приклади застосування різних стилів у практиці управління.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМ З ВИВЧЕННЯ КУРСУ «СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на лекційних заняттях

Оснoву теоретичного навчання студентів складають лекційні заняття, які забезпечують систематизовані знання про складні та актуальні проблеми соціальної психології і соціальної взаємодії. На лекційних заняттях особлива увага приділяється не лише засвоєнню здобувачами досліджуваних питань, але й стимулюванню їх активної пізнавальної діяльності, розвитку творчого мислення, формуванню наукового світогляду та професійно значущих властивостей. Тому, для досягнення максимальної ефективності, рекомендується ряд таких практичних кроків. Ретельно готуватися до кожної лекції, попередньо ознайомлюючись з планом заняття та рекомендованими матеріалами, що дозволить сформувавши первинне уявлення про тему та полегшить сприйняття нової інформації. Активно слухати лектора, намагаючись виокремити ключові поняття, ідеї та аргументи. Робити короткі, змістовні нотатки, фіксуючи лише найважливіші моменти, а не намагаючись занотувати все дослівно. Не соромитися ставити питання для уточнення незрозумілих аспектів, оскільки активна взаємодія з лектором сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку критичного мислення. Брати участь в обговореннях, висловлюючи власну думку та аргументуючи її, що дозволить розвинути навички аналізу та синтезу інформації. Одразу після лекції переглядати та систематизувати свої нотатки, доповнюючи їх інформацією з рекомендованих джерел. Вирішувати практичні завдання та кейси, якщо такі передбачені, для закріплення теоретичних знань та формування практичних навичок. Обговорювати складні питання з одногрупниками, обмінюючись думками та розглядаючи тему з різних перспектив, що сприяє більш глибокому та всебічному розумінню матеріалу. Використовувати сучасні технології, такі як програми для нотаток та онлайн-ресурси, для організації навчального процесу та підвищення його ефективності. Пам'ятайте, що систематична та наполеглива праця на лекціях є запорукою успішного засвоєння матеріалу та формування професійних компетенцій.

Оскільки лекційний курс фокусується на базових концепціях та найгостріших питаннях, частина матеріалу призначена для самостійного вивчення.

Методичні рекомендації здобувачам під час роботи на семінарських заняттях

Семінарські заняття мають важливе значення для поглиблення знань та розвитку практичних навичок.

Для досягнення максимальної ефективності необхідно ретельно готуватися до кожного семінару: опрацьовувати лекційний матеріал, ознайомлюватися з рекомендованою літературою та готувати відповіді на питання для обговорення. Підготовка додаткових матеріалів, таких як презентації, також буде корисною.

Під час семінарського заняття важливо бути уважним, зосередженим та активно брати участь в обговореннях. Висловлюйте свою думку, діліться ідеями, задавайте питання та підтримуйте конструктивну дискусію. Робіть нотатки, щоб зафіксувати важливі моменти та аргументи.

Не менш важливо брати участь у вирішенні прикладних задач, працювати в команді та аналізувати отримані результати. Семінари – це чудова можливість навчитися застосовувати теоретичні знання на практиці.

Після семінарського заняття рекомендується переглянути свої нотатки, узагальнити отриману інформацію та спробувати застосувати її на практиці. Регулярне відвідування семінарів, пунктуальність та використання додаткових ресурсів також сприятимуть успішному засвоєнню матеріалу. Пам'ятайте, що активна участь та відповідальна підготовка до семінарських занять є запорукою вашого успіху у навчанні.

Виступ на семінарі має бути ґрунтовним, переконливим та аргументованим, розкриваючи суть питання, його важливість, і супроводжуватися висновками, порівняннями та узагальненнями. Важливо бути готовим доповнювати та рецензувати виступи одногрупників, а також обґрунтовувати свою точку зору. Оцінка за участь виставляється на основі активності студента під час підготовки та проведення семінарів і практичних занять з усіх тем курсу.

Плани семінарських занять

Викладач надає список тем для семінарських занять, а також практичні завдання, які студенти повинні підготувати, використовуючи лекційний матеріал. Здобувачі самостійно опрацьовують та поглиблюють знання з цих тем, роблять конспекти та виконують завдання, які викладач перевірятиме на практичних заняттях. Підготовка до семінарів вимагає більш глибокої самостійної роботи, ніж інші види практичних занять, оскільки передбачає самостійний вибір, аналіз та опрацювання літератури, а також планування

структури виступу. Рекомендується одразу після отримання теми починати підготовку виступу, розробивши детальний план, тези або повний текст доповіді, реферату чи повідомлення.

ЗАНЯТТЯ № 1

Предмет і завдання соціальної психології як науки, її виникнення та становлення

Контрольні запитання до теми

1. Визначення предмету соціальної психології та її позиції в системі наук.
2. Розуміння сутності та функцій соціальної психіки.
3. Завдання, функції та основні категорії, що використовуються в соціальній психології.
4. Огляд основних наукових шкіл та напрямів у соціальній психології.
5. Опис методів, які застосовуються для проведення досліджень в соціальній психології.

Під час проведення практичного заняття викладач може запропонувати наступні **вправи для виконання**:

Вправа «Соціальна психологія: минуле, сьогодення, майбутнє».

Опис: Ця вправа спрямована на закріплення знань про історію розвитку соціальної психології та її сучасні тенденції.

Завдання: Студенти діляться на три групи. Перша група досліджує історичні передумови виникнення соціальної психології, друга – сучасний стан, а третя – прогнозує майбутнє цієї науки. Кожна група готує коротку презентацію (5–7 хвилин) з основними висновками.

Формат: Робота в групах з подальшим представленням результатів та обговоренням.

Вправа «Визначення соціально-психологічних явищ».

Опис: Ця вправа спрямована на розуміння предмету соціальної психології та розрізнення соціально-психологічних явищ від інших психологічних та соціологічних феноменів.

Завдання: Студентам пропонується перелік різних явищ (наприклад, паніка, соціалізація, навіювання, ідентифікація, рефлексія). Вони повинні визначити, які з них є предметом вивчення соціальної психології, і обґрунтувати свій вибір.

Формат: Індивідуальна робота з подальшим обговоренням у групах та викладачем.

Вправа «Соціальна психологія: міждисциплінарні зв'язки».

Опис: Ця вправа демонструє зв'язок соціальної психології з іншими науками.

Завдання: Студенти об'єднуються в групи, кожна з яких представляє певну науку (психологія, соціологія, історія, політологія). Кожна група повинна пояснити, як її наука може бути корисною для розуміння соціально-психологічних явищ та які питання соціальна психологія може допомогти вирішити цій науці.

Формат: Робота в групах з подальшою презентацією та обговоренням.

Вправа «Метод «Незакінчені речення».

Опис: Вправа допоможе виявити особисте розуміння значимості предмету соціальної психології у формуванні соціально-психологічного клімату в групі.

Завдання: Студенти повинні закінчити наступні речення: «Соціальна психологія – це...», «Найбільше мене цікавить у соціальній психології...», «Соціально-психологічні знання допоможуть мені в майбутньому...».

Формат: Індивідуальна письмова робота з подальшим обговоренням в загальному колі.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Варій М. І. Психологія особистості: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
2. Волянюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В., та ін. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
3. Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О., та ін. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти. Київ : Талком, 2018. 580 с.
4. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
5. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С. Б. Соціальна психологія. Київ: 2020. 364 с.
6. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.
7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.
8. Соціальна психологія масової комунікації: підруч. для студентів ф-ів та від-нь журналістики / І. М. Лубкович - Львів: ПАІС, 2013 – 251с.
9. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Джонсон, Девід В. // Девід В. Джонсон/ Пер. з англ. В. Хомика. - Київ: Вид-дім «КМ Академія», 2003. – 288 с.
10. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: навч. посіб. Харків : Контраст, 2019. 116 с.

ЗАНЯТТЯ № 2

Особистість у соціальному середовищі

Контрольні запитання до теми

1. Яким чином соціалізація формує особистість, і які основні агенти соціалізації відіграють ключову роль у цьому процесі.
2. Взаємозв'язок між соціальними ролями та ідентичністю особистості.
3. Роль соціальних норм у формуванні особистості.
4. Сутність соціальної перцепції та її вплив на формування міжособистісних стосунків.
5. Роль соціальної підтримки у розвитку та адаптації особистості.

Під час проведення практичного заняття викладач може запропонувати наступні **вправи для виконання:**

Вправа «Соціальний автопортрет».

Мета: Дослідити вплив соціального середовища на формування самосвідомості та ідентичності особистості.

Інструкція:

1. Підготовка: Студенти отримують аркуш паперу та ручку/олівець.
2. Перший етап:
  - Поділіть аркуш на чотири частини.
  - У кожній частині напишіть назву однієї з соціальних груп, до яких ви належите (наприклад, «Студент», «Член сім'ї», «Друг», «Учасник спортивної команди/гуртка»).
3. Другий етап:
  - Для кожної соціальної групи перелічіть п'ять характеристик або якостей, які, на вашу думку, визначають вашу поведінку та ідентичність у цій групі.
  - Подумайте, як саме ця група впливає на те, як ви себе відчуваєте, думаєте та дієте.
4. Третій етап:
  - Проаналізуйте, які характеристики повторюються в різних групах, а які є унікальними для кожної з них.
  - Зробіть висновок про те, як різні соціальні ролі та контексти формують вашу особистість.
5. Четвертий етап (групова дискусія):
  - Студенти діляться своїми спостереженнями та висновками в малих групах або в загальному колі.

- Обговорюють, як соціальне середовище впливає на самосвідомість та ідентичність, а також про те, як вони можуть свідомо впливати на цей процес.

Питання для обговорення:

- Які соціальні групи мають найбільший вплив на вашу особистість?
- Чи є конфлікти між різними соціальними ролями, і як ви їх вирішуєте?
- Які цінності та норми, засвоєні в різних соціальних групах, є для вас найважливішими?
- Як ви можете використовувати знання про вплив соціального середовища для розвитку своєї особистості та покращення міжособистісних стосунків?

Ця вправа допоможе студентам краще усвідомити вплив соціального середовища на їхню особистість, розвинути навички самоаналізу та рефлексії, а також сприятиме глибшому розумінню теми «Особистість у соціальному середовищі».

Вправа «Соціальний плакат».

Мета: Візуалізувати різні соціальні групи та їхні характеристики, а також розвинути навички командної роботи та креативного мислення.

Інструкція:

1. Підготовка: Студенти діляться на групи по 4-5 осіб. Кожна група отримує великий аркуш паперу (формату А2 або А1), фломастери, маркери, кольорові олівці, вирізки з журналів (за бажанням).
2. Перший етап:
  - Кожна група обирає одну соціальну групу (наприклад, «Студенти нашого університету», «Молодь у великому місті», «Люди, які займаються певним видом спорту/хобі»).
3. Другий етап:
  - Група має створити плакат, який відображає основні характеристики, цінності, інтереси, стиль життя та інші особливості обраної соціальної групи.
  - Плакат може містити:
    - Малюнки, схеми, графіки, колажі
    - Короткі слогани, цитати, ключові слова
    - Символічні зображення, які асоціюються з цією групою
4. Третій етап:
  - Кожна група презентує свій плакат перед аудиторією.
  - Під час презентації група розповідає про те, які ідеї та образи вони використали для створення плакату, і чому вони вважають, що ці елементи найкраще відображають обрану соціальну групу.

5. Четвертий етап (обговорення):

- Після кожної презентації інші студенти можуть задавати питання та ділитися своїми спостереженнями.
- В кінці можна провести голосування за найкращий плакат (за критеріями креативності, інформативності та естетичності).

Ця вправа є візуальною та практичною. Вона дозволяє студентам творчо дослідити різні соціальні групи, розвинути навички командної роботи, презентації та креативного мислення, а також сприяє кращому розумінню соціальної різноманітності.

Вправа «Мій соціальний відбиток».

Мета:

- Дослідити вплив соціального середовища на формування особистості.
- Розвинути навички самоаналізу та критичного мислення.
- Сприяти усвідомленню різноманітності соціальних впливів.

Матеріали:

- Аркуші паперу або онлайн-документ для кожного студента.
- Ручки або олівці.
- (За бажанням) Кольорові маркери або наліпки.

Інструкції:

1. Інтродукція (10 хвилин):

- Коротко обговоріть з класом поняття «соціальне середовище» та його компоненти (сім'я, друзі, школа, робота, медіа, культура тощо).
- Наголосіть на тому, як соціальне середовище впливає на наші цінності, переконання, поведінку та ідентичність.

2. Індивідуальна робота (30 хвилин):

- Попросіть студентів уявити себе як "білий аркуш" при народженні.
- Запропонуйте їм створити "соціальну карту" своєї особистості, відповідаючи на наступні питання та записуючи відповіді на аркуші паперу:
  - Сім'я: Які цінності та переконання були важливими у вашій сім'ї? Які ролі ви відігравали в сім'ї? Які моделі поведінки ви перейняли від членів сім'ї?
  - Друзі: Хто були ваші найближчі друзі в різні періоди життя? Як вони впливали на ваші інтереси, стиль одягу, музичні смаки тощо?
  - Школа/Університет: Які вчителі/викладачі найбільше вплинули на вас? Які предмети вам подобалися і чому? Які

соціальні групи були важливими для вас у школі/університеті?

- Медіа: Які книги, фільми, музика, телешоу або онлайн-платформи мали найбільший вплив на ваші погляди та переконання? Яких героїв ви наслідували?
- Культура: Які культурні традиції та цінності є важливими для вас? Як ваша культурна ідентичність впливає на ваші взаємини з іншими?
- Інші соціальні групи: Чи є у вас належність до релігійних, спортивних, професійних чи інших соціальних груп, які впливають на вашу особистість?

3. Робота в малих групах (20 хвилин):

- Студенти розподіляються на групи по 4-5 осіб.
- Попросіть їх поділитися своїми «соціальними картами» один з одним.
- Запропонуйте обговорити наступні питання:
  - Які спільні риси та відмінності ви помітили у впливі соціального середовища на кожного з вас?
  - Які соціальні впливи були найбільш позитивними/негативними для вас?
  - Як соціальне середовище вплинуло на ваш вибір професії, хобі, партнерів тощо?

4. Загальне обговорення (10 хвилин):

- Попросіть кожну групу поділитися основними висновками з усім класом.
- Запитайте студентів, чи змінилося їхнє розуміння впливу соціального середовища на особистість після виконання цієї вправи.
- Підсумуйте основні моменти обговорення та наголосіть на важливості усвідомлення соціальних впливів для саморозвитку та побудови гармонійних взаємин з іншими.

Варіації:

- Можна попросити студентів візуалізувати свої «соціальні карти» у вигляді малюнків, схем або колажів.
- Можна запропонувати їм написати есе на тему «Мій соціальний відбиток».
- Можна запросити гостя, який поділиться своїм досвідом впливу соціального середовища на його життя.

Ця вправа допоможе студентам глибше зрозуміти, як соціальне середовище формує нашу особистість, і сприятиме розвитку їхніх навичок самоаналізу та критичного мислення.

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій:

1. Вплив сім'ї на формування особистості: порівняльний аналіз різних стилів виховання (реферат/есе).
2. Соціалізація в підлітковому віці: роль однолітків, субкультур та соціальних мереж (доповідь/презентація).
3. Соціальна стратифікація та можливості особистісного розвитку: гендерні, етнічні та класові аспекти (реферат/есе).
4. Вплив мас-медіа на формування соціальних стереотипів та цінностей (доповідь/презентація).
5. Соціальна девіація та делінквентна поведінка: фактори ризику та механізми соціального контролю (реферат/есе).
6. Роль соціальної підтримки у подоланні стресових ситуацій та криз. (доповідь/презентація).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Варій М. І. Психологія особистості: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
2. Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В. та ін. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
3. Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О. та ін. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти. Київ : Талком, 2018. 580 с.
4. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
5. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С.Б. Соціальна психологія. Київ: 2020. 364 с.
6. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.
7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.
8. Соціальна психологія масової комунікації: підруч. для студентів ф-ів та від-нь журналістики / І. М. Лубкович - Львів: ПАІС, 2013 – 251с.
9. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Джонсон, Девід В. // Девід В. Джонсон/ Пер. з англ. В. Хомика. - Київ: Вид-дім «КМ Академія», 2003. – 288с.
10. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: навч. посіб. Харків : Контраст, 2019. 116 с.

ЗАНЯТТЯ № 3

Психологічні особливості міжособистісної взаємодії

Контрольні запитання до теми

1. Міжособистісна взаємодія і її основні компоненти.
2. Основні теорії міжособистісної взаємодії (теорія соціального обміну, теорія міжособистісних стосунків).
3. Роль комунікації в міжособистісній взаємодії.
4. Бар'єри комунікації та способи їх подолання.
5. Поняття соціальної перцепції.
6. Роль емоцій в міжособистісній взаємодії.
7. Вплив конфліктів на міжособистісну взаємодію.

Під час проведення практичного заняття викладач може запропонувати наступні **вправи для виконання:**

Рольова гра: «Різні стилі взаємодії та їх вплив на стосунки»

Мета:

- Ознайомити учасників з різними стилями міжособистісної взаємодії (асертивний, агресивний, пасивний, маніпулятивний).
- Дослідити вплив цих стилів на міжособистісні стосунки.
- Розвивати навички розпізнавання та ефективного реагування на різні стилі взаємодії.
- Сприяти розвитку асертивної поведінки як основи для здорових та гармонійних стосунків.

Матеріали:

- Описи різних стилів взаємодії (асертивний, агресивний, пасивний, маніпулятивний).
- Картки з описами ситуацій міжособистісної взаємодії (див. приклади нижче).
- Інструкції для учасників.
- Бланки для зворотного зв'язку та самооцінювання.

Хід гри:

- Обговорення важливості розуміння різних стилів взаємодії для ефективної комунікації та побудови здорових стосунків.
  - Поділ учасників на групи по 4-5 осіб.
2. Ознайомлення зі стилями взаємодії:
    - Кожна група отримує описи різних стилів взаємодії:
      - Асертивний стиль: характеризується впевненістю, повагою до себе та інших, вмінням чітко висловлювати свої потреби та думки, відстоювати свої права, не порушуючи прав інших.

- Агресивний стиль: характеризується домінуванням, знеціненням інших, нав'язуванням своєї думки, порушенням прав інших, використанням погроз та шантажу.
- Пасивний стиль: характеризується невпевненістю, поступливістю, небажанням висловлювати свої потреби та думки, відстоювати свої права, часто призводить до відчуття образи та незадоволення.
- Маніпулятивний стиль: характеризується прихованим впливом на інших, використанням обману, лестощів, почуття провини для досягнення своїх цілей, часто призводить до недовіри та розриву стосунків.
- Учасники вивчають описи стилів, обговорюють їх характеристики та приклади прояву в реальному житті.

3. Розігрування ситуацій:

- Кожна група отримує набір карток з описами ситуацій міжособистісної взаємодії.
- Учасники групи обирають одну ситуацію та розподіляють ролі (наприклад, керівник – підлеглий, продавець – покупець, друг – друг, партнер – партнер).
- Кожен учасник обирає стиль взаємодії, який він буде демонструвати у даній ситуації.
- Група розігрує сценку, демонструючи обрані стилі взаємодії.
- Після розігрування сценки група обговорює:
  - Які стилі взаємодії були продемонстровані?
  - Як ці стилі вплинули на стосунки між учасниками?
  - Які емоції відчували учасники в процесі взаємодії?
  - Який стиль взаємодії був найбільш ефективним у даній ситуації?
- Групи по черзі розігрують різні ситуації, експериментуючи з різними стилями взаємодії.

4. Аналіз та обговорення:

- Загальне обговорення досвіду, отриманого в процесі гри.
- Аналіз впливу різних стилів взаємодії на міжособистісні стосунки.
- Обговорення переваг асертивного стилю взаємодії для побудови здорових та гармонійних стосунків.
- Обмін досвідом щодо розпізнавання та ефективного реагування на різні стилі взаємодії.
- Обговорення стратегій розвитку асертивної поведінки.

5. Зворотний зв'язок та завершення:

- Учасники заповнюють бланки зворотного зв'язку та самооцінювання.
- Підведення підсумків гри.
- Наголошення на важливості розвитку навичок ефективної комунікації та асертивної поведінки для успішної міжособистісної взаємодії.

Приклади ситуацій для рольової гри:

1. Ви позичили у друга гроші, але він постійно нагадує вам про борг у присутності інших людей.
2. Ваш колега постійно перекладає на вас частину своєї роботи.
3. Ви хочете піти у відпустку, але ваш керівник вважає, що ви незамінні.
4. Ваш партнер постійно критикує вашу зовнішність.
5. Ви незадоволені якістю обслуговування в ресторані.
6. Ви хочете, щоб ваш сусід перестав шуміти вночі.

Ця рольова гра допоможе учасникам краще зрозуміти психологічні особливості міжособистісної взаємодії, дослідити вплив різних стилів поведінки на стосунки та розвинути навички ефективної комунікації та асертивної поведінки. Вона сприятиме усвідомленню важливості вибору стилю взаємодії для досягнення позитивних результатів у різних життєвих ситуаціях

Індивідуальна робота: Проаналізуйте свої власні міжособистісні стосунки з точки зору психологічних теорій та концепцій.

Темі рефератів, доповідей, есе та презентацій

1. Роль емоційного інтелекту в ефективній міжособистісній взаємодії (реферат/есе).
2. Комунікативні бар'єри та шляхи їх подолання в міжособистісній взаємодії (доповідь/презентація).
3. Вплив стилів міжособистісної взаємодії (асертивний, агресивний, пасивний, маніпулятивний) на психологічний клімат у колективі (реферат/есе).
4. Соціальна перцепція та формування першого враження: психологічні механізми та помилки (доповідь/презентація).
5. Конфлікти в міжособистісній взаємодії: причини, види, стратегії вирішення (реферат/есе).
6. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії в онлайн-середовищі: можливості та ризики (доповідь/презентація).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Варій М. І. Психологія особистості: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
2. Волянчук Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В. та ін. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
3. Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О. та ін. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти. Київ : Талком, 2018. 580 с.
4. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
5. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С. Б. Соціальна психологія. Київ: 2020. 364 с.
6. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.
7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.
8. Соціальна психологія масової комунікації: підруч. для студентів ф-ів та від-нь журналістики / І. М. Лубкович - Львів: ПАІС, 2013 – 251с.
9. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Джонсон, Девід В. // Девід В. Джонсон/ Пер. з англ. В. Хомика. - Київ: Вид-дім «КМ Академія», 2003. – 288с.
10. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: навч. посіб. Харків : Контраст, 2019. 116 с.

ЗАНЯТТЯ № 4

Проблема спільнот у соціальній психології

Контрольні запитання до теми

1. Що таке спільнота з точки зору соціальної психології? Чим відрізняється спільнота від простої групи людей?
2. Які основні характеристики спільноти ви можете назвати? (наприклад, спільні цінності, цілі, ідентичність, емоційний зв'язок).
3. Опишіть різні типи спільнот (наприклад, локальні, віртуальні, професійні, релігійні). Наведіть приклади.
4. Які соціально-психологічні потреби задовольняються в спільнотах?
5. Поясніть, як теорія соціальної ідентичності пояснює поведінку людей у спільнотах.
6. Що таке «відчуття спільноти» (sense of community) і які фактори сприяють його формуванню?
7. Опишіть, як соціальні норми, цінності та ролі впливають на функціонування спільнот.

Під час проведення практичного заняття викладач може запропонувати наступні **вправи для виконання:**

Кейс-стаді: «Аналіз успішної/невдалої спільноти».

- Мета: Застосувати теоретичні знання для аналізу конкретного прикладу спільноти, дослідити фактори успіху/невдачі.
- Інструкції:
  1. Оберіть відому спільноту (наприклад, релігійна громада, соціальний рух, організація волонтерів, онлайн-спільнота).
  2. Знайдіть інформацію про цю спільноту (історія, цілі, структура, діяльність, результати).
  3. Проаналізуйте, які фактори сприяли успіху/невдачі цієї спільноти з точки зору соціально-психологічних теорій.
  4. Підготуйте презентацію результатів вашого аналізу.
- Формат: Робота в групах з подальшою презентацією та обговоренням.

Вправа: «Віртуальна спільнота: можливості та загрози».

Мета: Дослідити особливості віртуальних спільнот, оцінити їх вплив на соціальне життя людей.

Інструкції:

1. Оберіть віртуальну спільноту, членом якої ви є (наприклад, онлайн-форум, соціальна мережа, онлайн-гра).
2. Опишіть особливості цієї спільноти:
  - Яка мета існування цієї спільноти?
  - Як відбувається комунікація між членами спільноти?
  - Які правила поведінки існують у цій спільноті?
  - Які ролі виконують різні члени спільноти?
3. Проаналізуйте, які можливості та загрози пов'язані з членством у цій віртуальній спільноті.
4. Обговоріть етичні питання, пов'язані з віртуальними спільнотами (наприклад, приватність, безпека, кібербулінг).

Формат: Індивідуальна або групова робота з подальшим обговоренням.

Ці вправи допоможуть студентам краще зрозуміти проблему спільнот у соціальній психології, розвинути навички аналізу, критичного мислення та командної роботи.

Тест: «Наскільки ефективно ви взаємодієте у спільноті?»

Мета: Оцінити вашу здатність ефективно взаємодіяти у спільнотах, виявити сильні сторони та зони для розвитку.

Інструкція: Уважно прочитайте кожне твердження та оберіть один з варіантів відповіді, який найкраще відображає вашу поведінку та переконання:

- 1 – Зовсім не згоден(а)
- 2 – Скоріше не згоден(а)
- 3 – Важко сказати (нейтральна позиція)
- 4 – Скоріше згоден(а)

- 5 – Цілком згоден(а)

Твердження:

1. Я легко знаходжу спільну мову з різними людьми.
2. Я активно беру участь у діяльності спільноти, до якої належу.
3. Я вмію слухати та поважати думки інших, навіть якщо вони відрізняються від моїх.
4. Я чітко висловлюю свої думки та потреби, не боячись критики.
5. Я готовий(а) йти на компроміс заради досягнення спільної мети.
6. Я вмію розпізнавати конфліктні ситуації та ефективно їх вирішувати.
7. Я відчуваю відповідальність за успіх спільноти, до якої належу.
8. Я знаю про свої сильні та слабкі сторони і використовую їх для досягнення спільної мети.
9. Я готовий(а) брати на себе лідерство, коли це необхідно.
10. Я легко адаптуюся до змін у спільноті.
11. Я вмію розпізнавати емоції інших людей та реагувати на них адекватно.
12. Я не боюся висловлювати свою незгоду з рішеннями, прийнятими у спільноті, якщо вважаю їх неправильними.
13. Я вмію давати та приймати конструктивну критику.
14. Я готовий(а) допомагати іншим членам спільноти, коли вони цього потребують.
15. Я відчуваю себе частиною спільноти, до якої належу.
16. Я вмію знаходити спільні інтереси з людьми, які мають різні погляди.
17. Я не піддаюся тиску більшості, якщо вважаю, що це суперечить моїм переконанням.
18. Я вмію працювати в команді та розподіляти обов'язки.
19. Я вірю в те, що спільнота може досягти більшого, ніж окремі особи.
20. Я вмію підтримувати позитивну атмосферу у спільноті.

Обробка результатів:

1. Підрахуйте загальну суму балів, набраних у тесті.
2. Інтерпретуйте результат за наступною шкалою:
  - **80–100 балів:** Ви – ефективний член спільноти. Ви вмієте будувати здорові стосунки, ефективно комунікувати та досягати спільних цілей.
  - **60–79 балів:** Ви маєте добрі навички взаємодії у спільноті, але є зони для розвитку. Зверніть увагу на питання, на які ви дали найнижчі оцінки, та спробуйте покращити свої навички у цих сферах.
  - **40–59 балів:** Вам потрібно працювати над покращенням навичок взаємодії у спільноті. Проаналізуйте свої відповіді та зверніться до спеціалізованої літератури або тренінгів для розвитку необхідних навичок.

- **20–39 балів:** У вас є серйозні труднощі з взаємодією у спільноті. Рекомендується звернутися до психолога або консультанта для отримання професійної допомоги.

Додаткові рекомендації:

- Зверніть увагу на питання, на які ви дали найнижчі оцінки. Це може вказати на ваші слабкі сторони у взаємодії з іншими.
- Подумайте, як ви можете покращити свої навички у цих сферах. Можливо, вам варто прочитати книги про ефективну комунікацію, відвідувати тренінги з лідерства або просто більше спілкуватися з людьми.
- Обговоріть результати тесту з друзями, колегами або психологом. Вони можуть надати вам цінний зворотний зв'язок та допомогти вам краще зрозуміти себе.

Важливо: Цей тест не є діагностичним інструментом. Він призначений лише для самооцінювання та стимулювання роздумів про вашу здатність ефективно взаємодіяти у спільнотах.

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій

1. Соціально-психологічні теорії спільнот: порівняльний аналіз та сучасні тенденції (реферат).
2. Відчуття спільноти: концептуалізація, вимірювання та вплив на психологічне благополуччя (реферат/есе).
3. Соціальні норми та згуртованість у спільнотах: взаємозв'язок та механізми впливу (реферат).
4. Віртуальні спільноти: соціально-психологічні особливості, вплив на ідентичність та соціальні зв'язки (доповідь/презентація).
5. Роль спільнот у подоланні соціальної ізоляції та підтримці людей в кризових ситуаціях (доповідь/презентація).
6. Вплив спільнот на соціальну активність та громадянську участь. (реферат/есе)
7. Етнічні та культурні спільноти в мультикультурному суспільстві: проблеми інтеграції та збереження ідентичності (реферат/доповідь).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Варій М. І. Психологія особистості: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
2. Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В. та ін. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
3. Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О. та ін. Основи соціальної психології :

- підручник для закладів вищої освіти. Київ : Талком, 2018. 580 с.
4. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
  5. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С. Б. Соціальна психологія. Київ: 2020. 364 с.
  6. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.
  7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.
  8. Соціальна психологія масової комунікації: підруч. для студентів ф-ів та від-нь журналістики / І. М. Лубкович - Львів: ПАІС, 2013 – 251 с.
  9. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Джонсон, Девід В. // Девід В. Джонсон/ Пер. з англ. В. Хомика. - Київ: Вид-дім «КМ Академія», 2003. – 288 с.
  10. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: навч. посіб. Харків : Контраст, 2019. 116 с.

ЗАНЯТТЯ № 5

Мистецтво лідерства: практичні навички для соціальних груп

Контрольні запитання до теми

1. Назвіть основні теорії лідерства. Коротко опишіть кожен з них.
2. Відмінності між функціями лідера і керівника.
3. Що таке «емоційний інтелект» і як він пов'язаний з ефективним лідерством?
4. Різні стилі лідерства (авторитарний, демократичний, laissez-faire) та їх вплив на групову динаміку.
5. Які виклики стоять перед лідерами у сучасному світі? (наприклад, глобалізація, технологічний прогрес, соціальна нерівність).
6. Як гендер впливає на сприйняття лідерства? Чи існують гендерні стереотипи щодо лідерів?

Під час проведення практичного заняття викладач може запропонувати наступні **вправи для виконання**:

Вправа: «Аналіз стилів лідерства».

Мета: Розрізняти різні стилі лідерства, оцінювати їх ефективність в різних ситуаціях.

Хід вправи:

1. Розділіть студентів на групи по 4-5 осіб.
2. Кожна група отримує опис декількох ситуацій, в яких лідер повинен прийняти рішення (наприклад, кризова ситуація в компанії, конфлікт між членами команди, необхідність впровадження змін).

3. Для кожної ситуації група повинна визначити, який стиль лідерства буде найбільш ефективним (авторитарний, демократичний, ліберальний, трансформаційний) та обґрунтувати свій вибір.
4. Кожна група представляє свої результати, відбувається обговорення.

Обговорення: Які фактори впливають на вибір стилю лідерства? Які переваги та недоліки різних стилів лідерства?

Проведення психологічних ігор: «Вежа лідерства».

Мета: Розвиток навичок командної роботи, лідерства, планування та вирішення проблем.

Опис: Команди повинні побудувати найвищу вежу з обмеженої кількості матеріалів, використовуючи лише обмежені комунікації.

Хід гри:

1. Розділіть учасників на групи по 4-6 осіб.
2. Кожній групі надайте набір матеріалів (наприклад, спагеті, скотч, нитки, ножиці, зефір).
3. Поясніть завдання: "Ви повинні побудувати найвищу вежу, використовуючи лише надані матеріали. Вежа повинна стояти самостійно протягом 5 секунд. Час на виконання завдання – 20 хвилин".
4. Ускладнення (за бажанням): обмежте спілкування між членами команди (наприклад, лише одна людина може торкатися матеріалів, або лідер може давати вказівки лише вербально, не показуючи).
5. Після закінчення часу виміряйте висоту веж та визначте переможця.
6. Проведіть обговорення:
  - Як відбувався процес планування?
  - Яку роль відігравав лідер у команді?
  - Як вирішувалися конфлікти?
  - Що допомогло команді досягти успіху?
  - Які уроки можна винести з цієї гри?

Ключові лідерські навички: планування, організація, комунікація, вирішення проблем, командна робота, делегування.

Гра: «Створення ідеального лідера».

Мета:

- Визначити та конкретизувати характеристики успішного лідера, важливі для конкретної групи/організації.
- Сприяти розвитку навичок співпраці, аргументації та досягнення консенсусу.

- Заохочувати учасників до роздумів про власні лідерські якості та можливості їх вдосконалення.

Матеріали:

- Великий аркуш паперу або фліпчарт для кожної групи.
- Маркери або фломастери різних кольорів.
- (За бажанням) Картки з переліком лідерських якостей для стимулювання дискусії.

Хід гри:

1. Підготовка:

- Розділіть учасників на групи по 5-7 осіб.
- Поясніть мету гри та наголосіть на важливості співпраці та поваги до думок інших.
- Запропонуйте кожній групі обрати або уявити конкретну соціальну групу або організацію, для якої вони будуть створювати «ідеального лідера» (наприклад, студентська організація, команда розробників, волонтерський рух, шкільна рада тощо).
- (За бажанням) Роздайте картки з переліком лідерських якостей для натхнення.

2. Розробка «Проекту ідеального лідера»:

- Кожна група повинна спільно розробити «проект ідеального лідера» для обраної ними соціальної групи/організації.
- На великому аркуші паперу або фліпчарті вони повинні:
  - **Визначити 5-7 найважливіших якостей/компетенцій, якими повинен володіти їхній ідеальний лідер.** Якості повинні бути конкретними та вимірними (наприклад, замість «вміння спілкуватися» краще «вміння активно слухати та чітко висловлювати свої думки»).
  - **Для кожної якості описати конкретні приклади поведінки, які демонструють наявність цієї якості у лідера.** Наприклад, для «вміння мотивувати команду» прикладами можуть бути: «публічна похвала за досягнення», «заохочення до професійного розвитку», «створення позитивної атмосфери в команді».
  - **Зазначити, як наявність кожної з цих якостей допоможе лідеру досягти успіху в управлінні обраною соціальною групою/організацією.** Наприклад, «вміння вирішувати конфлікти допоможе лідеру підтримувати гармонійні стосунки в команді та запобігати зривам термінів проекту».

- Заохочуйте учасників до активної дискусії, обміну думками та аргументації своїх позицій.

3. Презентація та обговорення:

- Кожна група презентує свій «проект ідеального лідера» іншим групам.
- Після кожної презентації інші групи можуть задавати питання, висловлювати свої думки та пропонувати покращення.
- Зверніть увагу на:
  - Чим відрізняються проекти ідеальних лідерів для різних соціальних груп/організацій?
  - Які якості найчастіше згадувалися, і чому?
  - Які висновки можна зробити про важливість різних лідерських якостей?

4. Рефлексія:

- Попросіть кожного учасника подумати про свій власний лідерський потенціал.
- Які якості з розробленого «проекту ідеального лідера» вони вже мають?
- Які якості вони хотіли б розвинути в собі?
- Які конкретні кроки вони можуть зробити для цього?

Картки з лідерськими якостями:

- Вміння активно слухати
- Чітке висловлювання думок
- Вміння мотивувати
- Вміння делегувати
- Вміння приймати рішення
- Вміння вирішувати конфлікти
- Креативність
- Стратегічне мислення
- Емоційний інтелект
- Вміння надихати
- Відповідальність
- Чесність
- Справедливість
- Вміння працювати в команді
- Адаптивність
- Організаторські здібності
- Вміння вести переговори

Поради для проведення:

- Підкресліть, що не існує єдиного "ідеального лідера" для всіх ситуацій. Важливо враховувати потреби та особливості конкретної соціальної групи/організації.
- Заохочуйте до креативності та не бійтеся виходити за рамки «традиційних» уявлень про лідерство.
- Створіть атмосферу довіри та відкритості, де кожен учасник відчуває себе комфортно, висловлюючи свої думки.
- Під час обговорення звертайте увагу на приклади з реального життя, щоб зробити гру більш практичною та корисною.
- Забезпечте, щоб кожен учасник мав можливість висловитися та внести свій вклад у розробку «проекту ідеального лідера».

Ця гра допоможе студентам глибше зрозуміти, що таке успішне лідерство, та розвинути навички, необхідні для ефективної роботи в соціальних групах. Вона також сприятиме розвитку самосвідомості та мотивації до самовдосконалення.

Теми рефератів, доповідей, есе та презентацій

1. Еволюція теорій лідерства: від "великої людини" до трансформаційного лідера (реферат).
2. Ситуаційне лідерство: адаптація стилю управління до потреб групи (реферат/есе).
3. Емоційний інтелект як ключовий фактор ефективного лідерства (реферат/доповідь).
4. Ефективна комунікація як інструмент впливу та мотивації лідера (доповідь/презентація).
5. Делегування повноважень: стратегія ефективного лідерства та розвитку команди (реферат/доповідь).
6. Управління конфліктами: роль лідера у вирішенні міжособистісних розбіжностей (доповідь/презентація).
7. Лідерство в некомерційних організаціях: цінності, місія та соціальний вплив (реферат/есе).
8. Лідерство в умовах змін: адаптивність, інновації та управління невизначеністю (доповідь/презентація).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Варій М. І. Психологія особистості: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
2. Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В. та ін. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

3. Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О. та ін. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти. Київ : Талком, 2018. 580 с.
4. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
5. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С. Б. Соціальна психологія. Київ: 2020. 364 с.
6. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.
7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.
8. Соціальна психологія масової комунікації: підруч. для студентів ф-ів та від-нь журналістики / І. М. Лубкович - Львів: ПАІС, 2013 – 251 с.
9. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування. Джонсон, Девід В. // Девід В. Джонсон/ Пер. з англ. В. Хомика. - Київ: Вид-дім «КМ Академія», 2003. – 288 с.
10. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: навч. посіб. Харків : Контраст, 2019. 116 с.

Методичні рекомендації здобувачам під час самостійної роботи

Самостійна робота в курсі соціальної психології передбачає детальне опрацювання теоретичного матеріалу, отриманого на лекціях. Для цього необхідно ретельно вивчати основну та додаткову літературу, рекомендовану до курсу.

Важливим аспектом є також дослідження наявних інформаційних джерел, що стосуються конкретних питань, які виникають під час вивчення дисципліни. Це передбачає звернення до наукових збірників, довідників та інших довідкових матеріалів, що дозволяють розширити знання з окремих тем.

Закріплення теоретичного матеріалу відбувається через виконання практичних завдань. Зокрема, це передбачає підготовку рефератів, виступів з доповідями на семінарських заняттях, а також самостійне вирішення конкретних задач та кейсів, що моделюють реальні ситуації.

Не менш важливим є самостійний контроль засвоєних знань. Здійснювати його можна шляхом проходження тестів, виконання завдань для самоперевірки та відповіді на контрольні питання, які охоплюють кожен з вивчених тем курсу.

Перелік завдань для самостійної роботи

1. Предмет та завдання соціальної психології (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, відповіді на питання для самоконтролю).
2. Виникнення та становлення соціальної психології як науки (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, складання таблиці, відповіді на питання для самоконтролю, опанування першоджерел (творів класиків соціальної психології з теми).
3. Соціально-психологічний аспект дослідження особистості (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, відповіді на

- питання для самоконтролю, опанування першоджерел (творів класиків соціальної психології з теми), підготовка презентацій з даної проблеми).
4. Я-концепція як результат соціальної взаємодії (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, відповіді на питання для самоконтролю, підготовка презентацій з даної проблеми).
  5. Психологія міжособистісних стосунків (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, відповіді на питання для самоконтролю).
  6. Інтегральна система вибірових відносин особистості (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, відповіді на питання для самоконтролю, підготовка презентацій з даної проблеми).
  7. Місце проблеми групової згуртованості в груповій динаміці (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, відповіді на питання для самоконтролю, підготовка презентацій з даної проблеми).
  8. Соціально-психологічні аспекти «масової культури» (опрацювання лекційного матеріалу, складання тематичного словника, відповіді на питання для самоконтролю, підготовка презентацій з даної проблеми).

Методичні вказівки здобувачам до написання рефератів

Тему реферату слід вибрати з наведеного переліку тем або вибрати іншу тему в межах програми, погодивши її з викладачем.

Реферат, що походить від латинського слова "refero" (доповідаю, повідомляю), являє собою концентрований переказ змісту певного матеріалу. Він базується на ретельному огляді та аналізі відповідних джерел, таких як наукові статті, підручники, періодичні видання та онлайн-ресурси. Головна мета реферату – адекватно та повно відобразити ключову інформацію з першоджерела. Реферат повинен бути інформативним, об'єктивно представляти дані, відрізнитися повнотою викладу та містити коректну оцінку вихідного матеріалу. Важливо, що процес створення реферату сприяє формуванню власної точки зору на досліджувану проблему.

Правила оформлення реферату:

Оптимальним вважається обсяг реферату з 10-15 сторінок друкарського тексту. Формат паперу – А4, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5. Поля: ліворуч – 3 см, праворуч – 1,5 см, зверху – 2,0 см, знизу – 2,0 см. Times New Roman, 14. Абзац 1,25 см.

Критерії оцінювання реферату:

- Відповідність змісту заявленій темі.

- Охоплення основних аспектів теми.
- Використання достатньої кількості різних типів джерел (наукові статті, монографії, підручники, інтернет-ресурси).
- Подання різних точок зору (за наявності). Вміння виділяти головне та робити висновки.
- Наявність власного бачення проблеми.
- Логічність та послідовність.
- Відповідність вимогам до оформлення (шрифт, інтервали, поля).
- Відсутність граматичних, орфографічних та пунктуаційних помилок.
- Стилістична чіткість викладу.

Методичні вказівки здобувачам до написання есе

Есе – це короткий літературний твір на певну тему чи предмет, зазвичай у прозі, який представляє особисту точку зору автора. Його метою є аналіз, інтерпретація, оцінка або критика явища чи питання. На відміну від наукових робіт, есе більш вільні у стилі та структурі, але все ж вимагають чіткості, логічності та обґрунтованості висловлювань.

Перш ніж почати писати есе, ретельно оберіть тему, переконавшись, що вона вам цікава та відповідає вимогам завдання. Чітко визначте мету вашого есе: що ви хочете сказати, довести чи проаналізувати, та для кого ви пишете. Зберіть необхідну інформацію з надійних джерел, критично оцінюючи її та роблячи нотатки. Важливо створити чіткий план есе, розділивши його на вступ, основну частину та висновок, а також визначивши ключові аргументи та приклади.

Вступ має захопити читача та представити основну тезу есе. В основній частині розкрийте тезу, підкріплюючи її аргументами, прикладами та цитатами, дотримуючись логічної послідовності викладу. У висновку узагальніть основні положення, підтвердіть тезу та сформулюйте остаточні висновки, залишаючи читача з враженням, яке спонукає до роздумів.

Методичні рекомендації щодо проведення підсумкового контролю з дисципліни «Соціальна психологія»

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час

проведення аудиторних занять (лекції, семінарські заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що розглядаються та обговорюються на семінарських заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає: есеї, презентації/доповіді, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю – залік.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний контроль					СР	Підсумковий контроль (залік)	Сума балів
Змістовий модуль № 1	Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3				
СЗ 1	СЗ 2	СЗ 3	СЗ 4	СЗ 5	20	20	100
12	12	12	12	12			
12	24		24				

СЗ – семінарські заняття

СР – самостійна робота

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів(максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Семінарські заняття	12	1	12	12	2	24	12	2	24
Усього			12			24			24
Усього	60								
СР. Складання таблиці з узагальненням основних теорій соціальної психології та їхніх представників	20								
Усього СЗ та СР	60+20=80								
Залік	20								
Підсумкова сума балів	100								

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
85–89	B	добре	
75–84	C		
70–74	D	задовільно	
60–69	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначення соціальної психології як науки.
2. Основні завдання соціальної психології.
3. Взаємозв'язок соціальної психології з іншими науками.
4. Методи дослідження в соціальній психології.
5. Значення соціальної психології у сучасному суспільстві.
6. Історичні передумови виникнення соціальної психології.
7. Основні етапи розвитку соціальної психології.
8. Внесок таких вчених, як Вільям Джеймс та Курт Левін у становлення соціальної психології.
9. Соціальна психологія в контексті інших психологічних дисциплін.
10. Сучасні тенденції у розвитку соціальної психології.
11. Визначення особистості в соціально-психологічному контексті.
12. Роль соціального середовища у формуванні особистості.
13. Взаємозв'язок між особистістю та її соціальними ролями.
14. Соціальні фактори, що впливають на розвиток особистості.
15. Методики дослідження особистості в соціальній психології.
16. Поняття Я-концепції та її складові.
17. Вплив соціального оточення на формування Я-концепції.
18. Роль самооцінки у формуванні Я-концепції.
19. Зміни Я-концепції в різних соціальних контекстах.
20. Методи дослідження Я-концепції.
21. Основні компоненти міжособистісних стосунків.
22. Фактори, що впливають на розвиток міжособистісних стосунків.

23. Теорії міжособистісної взаємодії, такі як теорія обміну.
24. Роль емоцій у міжособистісних стосунках.
25. Конфлікти в міжособистісних стосунках та їх вирішення.
26. Визначення спілкування в соціальній психології.
27. Основні види спілкування та їх характеристики (вербальне, невербальне).
28. Роль невербальних засобів у спілкуванні (жести, міміка).
29. Психологічні бар'єри у спілкуванні та їх подолання.
30. Спілкування в групах: особливості та проблеми.
31. Взаємодія особистості та групи: основні аспекти.
32. Ролі особистостей у групі (лідер, посередник, ізолят).
33. Вплив групи на поведінку індивіда (конформізм, групове мислення).
34. Групова динаміка та її вплив на особистість (групова згуртованість).
35. Конфлікти в групах: причини та шляхи вирішення.
36. Визначення спільноти в соціально-психологічному контексті.
37. Типи спільнот і їх характеристики (формальні, неформальні).
38. Психологічні механізми формування спільнот (ідентифікація, належність).
39. Соціальна ідентичність у контексті спільноти (теорія соціальної ідентичності).
40. Роль лідерства в управлінні спільнотами.
41. Визначення масових явищ і їх характеристики (масові рухи, паніка).
42. Соціальні фактори, що впливають на масові явища (економічні, політичні).
43. Психологічні механізми масової поведінки (дезінгібіція, анонімність).
44. Роль ЗМІ у формуванні масових явищ (маніпуляція свідомістю).
45. Соціальні рухи як форма масового прояву (приклади історичних рухів).
46. Визначення лідерства в соціальній психології.
47. Основні стилі лідерства та їх ефективність (авторитарний, демократичний, laissez-faire).
48. Фактори, що визначають успішність лідера (комунікаційні навички, емоційний інтелект).
49. Роль лідера у формуванні групової динаміки (вплив на мотивацію).
50. Лідерство в умовах змін: виклики та можливості.
51. Аналіз прикладів із реального життя, що ілюструють основні концепції соціальної психології.
52. Оцінка впливу культурних факторів на соціальну взаємодію.
53. Обговорення етичних аспектів досліджень у соціальній психології.
54. Дослідження сучасних проблем у сфері соціальної психології (соціальні медіа, глобалізація).
55. Розгляд випадків маніпуляцій у міжособистісних стосунках.

56. Дослідження впливу стереотипів на поведінку індивіда в групі.
57. Аналіз ролі емоційного інтелекту в управлінні командами.
58. Поняття "масова культура" та її характеристики.
59. Механізми впливу медіа на суспільні уявлення.
60. Масова культура та молодіжна субкультура.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна

1. Варій М. І. Психологія особистості: Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
2. Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В. та ін. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
3. Горностай П. П., Слюсаревський М. М., Татенко В. О. та ін. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти. Київ : Талком, 2018. 580 с.
4. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
5. Кудерміна О. І., Казміренко Л. І., Власенко С. Б. Соціальна психологія. Київ: 2020. 364 с.
6. Охременко О. Р. Соціальна психологія: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 312 с.
7. Пазиніч Ю. М. Психологія : навч. посібник. Дніпро : НГУ, 2012. 156 с.
8. Поліщук В. М. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.
9. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості: навч. посіб. Харків : Контраст, 2019. 116 с.
10. Яремчук О. В. Соціальна психологія: сучасні розробки: навчально-методичний посібник. Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2015. 187 с.

Додаткова

1. Варій М. І. Психологія особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2016. 592 с.
2. Москалець В. П. Загальна психологія : підручник. Київ : Ліра, 2020. 564 с.
3. Столяренко О. Б. Психологія особистості: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

4. Полещук Л. В. Психологічна структура часової компетентності в контексті успішності та благополуччя людини. Габітус. 2023. № 48. С. 136–140.
5. Полещук Л. В. Вплив соціальних мереж на світогляд людини та міжособистісні стосунки. Психологія та соціальна робота. 2024. № 2. С. 116–123.
6. Полещук Л. В. Місце часової компетентності в структурі особистості. Психологія та соціальна робота. 2022. № 1–2 (54–55). С. 117–130.
7. Полещук Л. В. Концепт “Вищого Я” Р. Ассаджолі та П. Феруччі в контексті психології особистості і практик управління часом. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2024. № 2. С. 13–21.
8. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. К.: Ліра, 2020. 564 с.
9. Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практичний посібник [Г. М. Бевз, І. В. Петренко, А. І. Гусев та ін.] / за наук. ред. Г. М. Бевз, І. В. Петренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. 144 с.
10. Соціально-психологічні ресурси розвитку громадянської компетентності майбутніх педагогів: практичний посібник / С. І. Позняк, М. Ю Сидоркіна, І. В. Остапенко та ін. ; за наук. ред. С. І. Позняк ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2022. 172 с.
11. O. Kononenko, L. Poleshchuk. Time competence as a factor in maintaining mental health. / The psychological health of the personality and society: the challenges of today. Monograph. Eds. Małgorzata Turbiarz & Hanna Varina. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-09-2; p. 30–35.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://lib.onu.edu.ua/>
2. <http://www.nbu.gov.ua/>
3. <https://ouci.dntb.gov.ua/>
4. <http://dspace.nbu.gov.ua/>
5. <https://onlinetestpad.com/ua/tests/psychological>
6. <http://chtyvo.org.ua/>
7. <https://www.tandfonline.com/toc/vsoc20/current>
8. <https://www.socialpsychology.org/expts.htm>
9. <http://www.library.univ.kiev.ua/>
10. <http://www.filosof.com.ua/>
11. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>
12. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html>
13. <http://plato.stanford.edu/>

Навчальне видання

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять і самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету історії та філософії

Електронне практичне видання

Укладач:

Полещук Лілія Василівна

В авторській редакції

Затв. авт. 30.08.2025. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,8 МБ. Зам. № 3015.

Видавець і виготовлювач
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.
вул. Університетська, 12, м. Одеса, 65082, Україна
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua